

7-2026 Videreutvikling av klimagasskalkulatorer

Forslagsstillere

Oslo kommune, Bærum kommune, Drammen kommune, Trondheim kommune, Orkland kommune, Skien kommune, Asker kommune, Norsk Vann sekretariat.

Målsetting for prosjektet

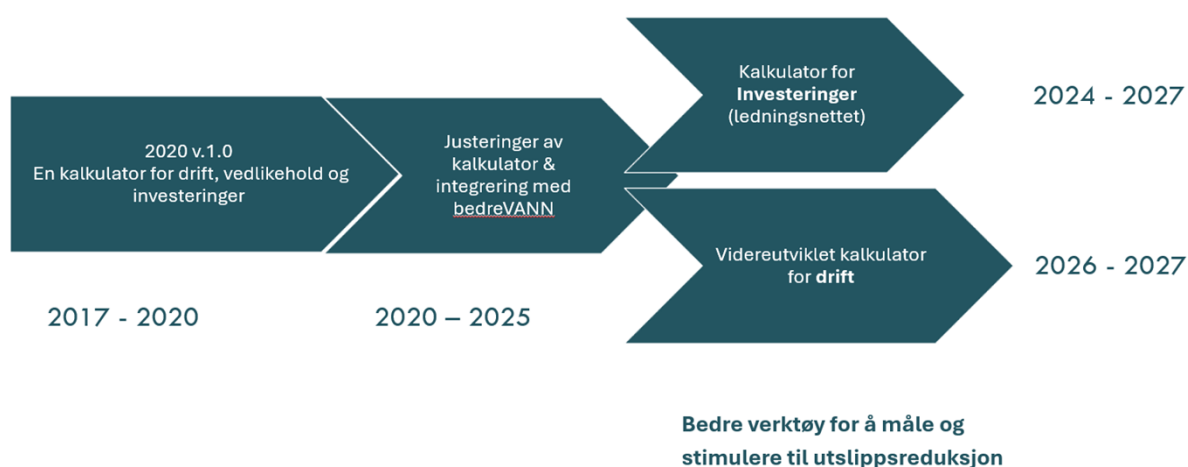
Formålet med prosjektet er å videreutvikle vannbransjens to klimagasskalkulatorer (en for drift og en for investeringer), for å møte bransjens behov for både rapportering og for visualisering av data med formål å senke utslippene.

Bakgrunn

I Norsk Vann bærekraftstrategi, vedtatt i 2017, ble det bestemt å utvikle en klimakalkulator for bransjen:

«Flest mulig virksomheter skal innen 2020 ha utarbeidet klimaregnskap for sin virksomhet. Basert på dette skal det utarbeides en plan for reduksjon av bransjens samlede utslipp innen år 2030.»⁴

Arbeidet med klimakalkulatoren ble påbegynt i 2017 og første versjon ble lansert i 2020, i første omgang med en mindre gruppe pilot-anleggseiere. En rekke oppdateringer har fulgt de følgende årene, og gradvis ble delene som omhandler investeringer fjernet, og kalkulatoren dekker nå kun drift og vedlikehold. Årsakene til dette var for det første at kalkulatoren beregnet utslippene for investeringer ved grove estimater kun basert på input i kroner – dermed ga resultatene ingen mulighet til å vise brukerne hvordan man kan forbedre seg. For det andre ga de årlige variasjonene i utslipp fra investeringer i infrastruktur store (og dermed forvirrende) utslag i anleggseierens totale resultater. For det tredje, for å kunne ta bedre beslutninger i selve prosjektene er det best om beregningene for investeringer forgår prosjekt for prosjekt. Det ble derfor i 2022 besluttet at utslippene fra VA-prosjekter, dvs investeringer i ledningsnett, skal beregnes for seg i en egen kalkulator. Se figur 1 for oversikt over utviklingen av de to kalkulatorene.

Figur 1, Oversikt over utviklingen av Norsk Vanns klimagasskalkulatorer

Klimagasskalkulatoren for investeringer vil bli lansert i januar 2026, og er en god start, men har klart behov for videreutvikling. Det er fortsatt for investeringer i ledningsnett at kunnskapsnivået er lavest, samtidig som det er her størstedelen av utslippene skjer. Første versjonen av verktøyet gjelder kun for detaljprosjektering og ikke tidligere faser eller rapportering. Rapportering er et viktig neste steg, samt å tilrettelegge for tidligere faser i VA-prosjektplanleggingen, hvor man har større mulighet for påvirkning av utslippene.

Klimagasskalkulatoren for drift er i dag delvis integrert med bedreVANN, og har fokus på utslipp fra strøm, kjemikalier og andre forbruksmaterialer. Det er gitt tydelig beskjed fra brukerne av nåværende kalkulator, senest med en spørreundersøkelse i september 2025, at det er stort behov for videreutvikling. Tallene fra kalkulatoren i dag er ikke sammenlignbare, hverken mellom forskjellige anleggseiere (kommune/IKS) eller forskjellige år. I tillegg er veilederen for kalkulatoren en Norsk Vann rapport som ikke er oppdatert siden lanseringen i 2020, selv om verktøyet har

⁴ Norsk Vann [baerekraftstrategi_2017.pdf](#)

gjennomgått flere endringer. Politikere etterspør også i økende grad, både i små og store kommuner, om data for klimagassutslipp og informasjon om hvordan det arbeides med å redusere tallene. Et større grep i verktøyets oppbygning, datagrunnlag og brukervennlighet, sammen med en ny veileder – er avgjørende for videre bruk av verktøyet.

Innhold

Prosjektet vil foregå fra 2026-2027 og sørge for den nødvendige videreutviklingen av de to kalkulatoren gjennom to forskjellige arbeidspakker: en for driftskalkulatoren og en for investeringskalkulatoren. Prosjektet vil også omfatte samkjøring mellom de to verktøyene for beregningsmetoder, datagrunnlag og visualiseringer, der det er hensiktsmessig.

Arbeidspakken for driftskalkulatoren vil:

- *Samle tilbakemelding fra eksisterende brukerne.* Flere anleggseiere i Norge har de siste årene bygget opp vesentlig kompetanse på klimagassregnskap, noen har også egne regnskap, og det er flere gode erfaringer og innspill å hente her. I tillegg finnes en svært kunnskapsrik styringsgruppe for det pågående prosjektet for kalkulatoren for investeringer. Planen er å kombinere intervjuer/møter på teams med en fysisk workshop i innledende fase, for en behovskartlegging for å best prioritere midlene for videreutvikling.
- *Bygge om driftskalkulatoren.* Videreutviklingen av dette verktøyet må være mer enn bare en oppdatering av eksisterende verktøy, det er nødvendig med en mer omfattende ombygging av selve verktøyet. Målet er å kunne forbedre kalkulatoren både rent faglig og for brukervennlighet. I tillegg er det avgjørende at verktøyet resulterer i mer pålitelige og sammenlignbare resultater
- *Utarbeide en ny veileder for det ombyggede verktøyet*
- *Utarbeide plan og materiale for opplæring og support for brukerne, samt vedlikehold fremover.*

Arbeidspakken for Investeringskalkulatoren vil:

- *Utvide verktøyet til å inkludere en rapporteringsfunksjon.* Dette er så at man kan få en total oversikt over prosjektenes utslipp på sammenlignbare formater. Nåværende verktøy lager et klimagassbudsjett, ikke regnskap ved avsluttet prosjekt for rapportering. Utviklingen må inkludere hvordan man kan best sammenligne mellom år og kommuner (f.eks. utslipp per kroner investert eller meter ledningsnett utbygget).
- *Videreutvikle verktøyets database.* Der det er mulig bør beregninger, budsjett og regnskap automatiseres i så stor grad som hensiktsmessig og mulig. Hvordan data legges inn og hva som kan gjøres av automatiske beregninger må evalueres. Det må også gjøres vurderinger av hvordan man på en effektiv og hensiktsmessig måte kan koble verktøyet til ulike utslippsdatabaser, og eventuelt om man bør involvere produsentene til å vedlikeholde utslippsinformasjon om egne produkter.
- *Samle inn datagrunnlag mht å utvide verktøyet til tidligere faser.* Innhente erfaringstall/datagrunnlag fra brukere av verktøyet vil danne grunnlaget for neste stadiet (etter 2027), der verktøyet kan utvides til tidligere faser av VA-prosjekter (eks trasevalg andre løsningsvalg, tidligere faser f.eks. forprosjekt). Budsjett og regnskap må være på et format som gjør det mulig å samle inn erfaringsdata fra entreprenører/leverandører i prosjektene og som harmoniserer med nasjonale utviklede maler fra f.eks. DFØ. Der det mangler metodikk for å samle inn tall som er spesifikt relevant for vannbransjen, må dette utvikles.
- *Oppdatere verktøyets veileder*
- *Utarbeide plan og materiale for opplæring og support for brukerne, samt vedlikehold fremover.*

Det ønskes også i prosjektet (ref. NV bærekraftstrategi fra 2017) å bygge videre kunnskap for vurderingene, og utforske mulighetene for at vannbransjen får et nasjonalt mål for reduksjon av klimagasser og et veikart for reduksjon av bransjens samlede utslipp.

Rapportering og produksjon

- Hovedproduktene er å lansere to videreutviklede verktøy, med tilhørende dokumentasjon/veiledere. Veiledningen for de nye verktøyene kan gjerne inkludere videoer.
- Det bør utvikles et kurs i hvordan verktøyene fungerer og hvordan de skal benyttes til rapportering.

- Resultatene av prosjektet vil presenteres på Norsk Vanns fagtreff.

Styringsgruppen skal vektlegge om riktige formidlingsløsninger er valgt i sin første gjennomgang av prosjektbeskrivelsen. Det kan derfor bli endringer i foreslåtte resultat og produksjon.

Gjennomføring

Fremdriftsplanen for prosjektet:

1. Oppstart

- 1.1. Avholde oppstartsmøte mellom styringsgruppe for prosjektet for å drøfte nærmere hvordan prosjektet best skal løses, herunder antall møter og møteplan. Ved behov, justeres prosjektbeskrivelsen. Det er planlagt i utgangspunktet en styringsgruppe for hele prosjektet, og at del 2 (for driftsverktøyet) og 3 (for investeringsverktøyet) foregår i parallell. Merk at punkt 2.3-2.9 og 3.3-3.9 er identiske.

2. Driftsverktøy

- 2.1. Innhente nødvendig grunnlagsinformasjon for å besvare oppgaven gjennom workshop/intervju med bransjen, og møter med styringsgruppen.
- 2.2. Revidere prosjektbeskrivelse og ansette konsulent for videreutvikling av driftsverktøyet (vurdere om 2.1. og 2.2 må bytte plass)
- 2.3. Utarbeide forslag til videreutviklet verktøy
- 2.4. Utkastet sendes til styrings- og referansegruppen, som tester ut verktøyet
- 2.5. Få tilbakemelding fra styrings- og referansegruppe for bruk av klimagassverktøyet
- 2.6. Revidere verktøy og utarbeide dokumentasjon/brukerveiledning
- 2.7. Gjennomføre høring av revidert verktøy i styrings- og referansegruppen
- 2.8. Utarbeide endelig verktøy og dokumentasjon/brukerveiledning, samt kursmateriale

3. Investeringsverktøy

- 3.1. Finne konsulent for videreutvikling av investeringsverktøyet
- 3.2. Videreutvikle verktøyet basert på tilbakemeldingene fra styringsgruppen, i tillegg til innmeldte feil/ønsker fra brukerne (etter samråd med styringsgruppen)
- 3.3. Utarbeide forslag til videreutviklet verktøy
- 3.4. Utkastet sendes til styrings- og referansegruppen, som tester ut verktøyet på et av sine prosjekter
- 3.5. Få tilbakemelding fra styrings- og referansegruppe for bruk av klimagassverktøyet
- 3.6. Revidere verktøy og utarbeide dokumentasjon/brukerveiledning
- 3.7. Gjennomføre høring av revidert rapportforslag i styrings- og referansegruppen
- 3.8. Utarbeide endelig verktøy og dokumentasjon/brukerveiledning, samt kursmateriale

4. Avslutning

- 4.1. Avholde avslutningsmøte mellom styringsgruppe og rådgiver for å behandle endelig rapport og avtale videre oppfølging av rapporten inkludert: markedsføring og implementering av resultatene, kost/nytte, kort beskrivelse
- 4.2. Lansere de to videreutviklede verktøyene for norsk vannbransje

Organisering/deltakere

Prosjektet styres av en styringsgruppe med 5 representanter fra Norsk Vanns medlemmer, som er oppnevnt av Norsk Vann. Det forventes at styringsgruppe og rådgiver møtes minst 3 ganger (oppstartsmøte, workshop og avsluttende møte) i hovedsak på teams, fysisk etter behov. Øvrig kommunikasjon er per e-post/tlf.

Det kan vurderes å ha forskjellig styringsgruppe for de to verktøyene, men holde nok med forskjellige referansegrupper.

Det vil utlyses gjennom Norsk Vanns nyhetsbrev og i klimanettverket, ang muligheten for å bli med i en referansegruppe. Referansegruppen behøver ikke kun å bestå av Norsk Vanns medlemmer, men kan også suppleres med eksternt kompetanse. Referansegruppens rolle er å teste og gi faglige innspill til verktøyene under utviklingen.

Norsk Vanns sekretariat vil ivareta prosjektadministrasjon, trykking/markedsføring mv.

Kostnader/finansiering

Prosjektkostnader er anslått til kr 2 800 000 fordelt over 2026 og 2027, og skal i sin helhet finansieres av Norsk Vann prosjekt. Prosjektet har følgende budsjettposter:

<i>Kostnader samlet</i>	
Faglig utredning og rapportering - Driftsverktøy	1 500 000
Faglig utredning og rapportering - Investeringsverktøy	750 000
Møter styrings-/referansegrupper	20 000
Workshop/involvering av bransjen	40 000
Trykking og formidling	10 000
Prosjektadministrasjon	400 000
Uforutsett	80 000
Totalt	2 800 000

<i>Finansiering</i>	
Norsk Vann prosjekt	2 800 000
Ekstern	0
Totalt	2 800 000

Posten «Faglig utredning og rapportering» angir maks. ramme for utredningsarbeidet, herunder timekostnader, reisekostnader, møter og ev. biomkostninger.

Tidsplan

Ønsket oppstart av prosjektet er så snart finansiering og administrative forhold er avklart. Rapporteringsdato fastsettes når litteraturstudie er gjennomført og prosjektplanen er utarbeidet. Forventes slutført i 2027.

Markedsføring

Prosjektet vil markedsføres gjennom Norsk Vanns kanaler, dette inkluderer hjemmeside, vannspeilet og fagtreff. Det vil som nevnt også utarbeides dokumentasjon/veiledning til verktøyene og helst også et kurs.

Marta Bjarnar Gjermoe og Marie Rødsten Sagen, 15.10.25

Prioriteringskriterier

<i>Kriterier</i>	
1) Er prosjektet i samsvar med strategiplanen?	Ja , «...stimulere til bærekraftige løsninger og redusert klimagassfotavtrykk»
2) Er prosjektet innenfor en av følgende projektkategorier: a) tekniske veiledninger/rapporter, b) forvaltningsveiledninger/-rapporter eller c) strategiske prosjekter/utredningsprosjekter	a)
3) Er prosjektet egnet til å løse utfordringer for ulike medlemskategorier?	Ja, både store og små kommuner og IKS
4) Fører prosjektet til utvikling av nye veiledninger/verktøy?	Ja, to oppdaterte verktøy, hvorav driftskalkulatoren vil bli et helt ombygget verktøy. Vil følge med veiledere, og helst også kurs til begge to.
5) Er prosjektet tilstrekkelig stort til å gi et tilfredsstillende resultat?	Ja
6) Er det sannsynlig med økonomiske bidrag fra eksterne miljøer til prosjektet?	Nei
7) Er det sannsynlig at bevilgningen vil være utløsende for eksterne FoU-prosjekter og -midler?	Nei

Direktørens forslag til prioritering for 2026:

Gjennomføres i redusert omfang i 2026. Finansieres over 2 år med henholdsvis kr 450.000,- i 2026 og kr 450.000,- i 2027. Prosjektet er svært viktig for Norsk Vann medlemmer og anbefales prioritert i 2026-2027. Det anbefales likevel at budsjettrammen nedjusteres til 900 000, ved at videreutvikling av driftskalkulatoren utsettes grunnet prioritering innenfor prosjektsystemet samlede ramme. Prosjektet vil omfatte arbeid med investeringskalkulatoren og forberedende arbeid for driftskalkulatoren ved å samle tilbakemelding fra eksisterende brukere og nærmere kartlegge behovene for videreutvikling.

Innspill i høringsrunden

Samfunnskomiteen:

Samfunnskomiteen er usikker på om prosjektet er nødvendig. Komiteen er enig i at prosjektet nedskaleres, men anbefaler i tillegg en ny vurdering av om det i det hele tatt er nødvendig

Avløpskomiteen:

Støtter direktørens forslag til prioritering.

Vannkomiteen:

Vannkomiteen støtter direktørens anbefaling. Viktig med oppdaterte verktøy som kan tas i bruk.

Andre innspill

Porsgrunn kommune har for øvrig laget en klimakalkulator tilsvarende prosjekt 7-2026 «Videreutvikling av klimagasskalkulatorer» og fått tilskudd til denne ifra Miljødirektoratet. Denne vil bli publisert på deres side. Her bør det være mulig å få til noen synergier.

Porsgrunn kommune v/ Jan Tore Andersen

Direktørens innstilling til styret:

Gjennomføres i redusert omfang i 2026. Finansieres over 2 år med henholdsvis kr 450.000,- i 2026 og kr 450.000,- i 2027. Resterende omsøkt ramme avslås. Prosjektet vil omfatte arbeid med investeringskalkulatoren og forberedende arbeid for driftskalkulatoren ved å samle tilbakemelding fra eksisterende brukere og nærmere kartlegge behovene for videreutvikling. Nytt prosjektforslag for utarbeidelse av driftskalkulator kan fremmes etter at forberedende arbeider/kartlegging er gjennomført. Det er gjennomført dialog med Porsgrunn kommune, og man ser at kalkulatorene er tilpasset litt ulike innkjøpsprosesser. Følgelig er det ønskelig å gjennomføre ferdigstilling av Norsk Vanns kalkulator slik som beskrevet i prosjektet.